

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 17 (2007)

Τόμ. 17-18 (2007): Μετανάστες και Εκπαίδευση

Τα εν οίκω

Ηλίας Κατσούλης

doi: [10.12681/sas.495](https://doi.org/10.12681/sas.495)

Copyright © 2015, Ηλίας Κατσούλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κατσούλης Η. (2015). Τα εν οίκω. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 17, 179-182. <https://doi.org/10.12681/sas.495>

*In these modern days the university is not apart from the activities
of the world, but in them and of them.
It deals with real problems and it relates itself to life as it is.*

Nicholas Murrey Butler*

Στο προηγούμενο τεύχος 16 (Φθινόπωρο-Χειμώνας 2006) της Επιθεώρησης *Επιστήμη και Κοινωνία* είχαμε ανακοινώσει την πρόθεσή μας να σχολιάσουμε το σχέδιο νόμου για τη μεταρρύθμιση στην ανώτατη εκπαίδευση που είχε υποσχεθεί η κυβέρνηση, όταν αυτό δημοσιοποιείτο. Το ανά χείρας διπλό τεύχος του περιοδικού μας ήταν έτοιμο όταν η κυβέρνηση, πιεζόμενη από τις κινητοποιήσεις φοιτητών και καθηγητών, κατέθεσε στη Βουλή και ψήφισε τον νέο νόμο-πλαίσιο 3549/2007 με τίτλο 'μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων'. Απευθυνθήκαμε σε πανεπιστημιακούς καθηγητές, μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου του περιοδικού μας και σε συνεργάτες μας και τους ζητήσαμε να κάνουν μια πρώτη εκτίμηση των αλλαγών που ο νόμος-πλαίσιο δρομολογεί. Επειδή στο χρονικό διάστημα του ενός, περίπου, έτους που έλαβε χώρα η δημόσια συζήτηση λίγο ως πολύ ειπώθηκε και δημοσιεύτηκε κάθε τι που αφορά τα ελληνικά πανεπιστήμια, σκεφτήκαμε ότι η δική μας παρέμβαση θα έπρεπε να προχωρήσει ένα βήμα πιο πέρα. Σκεφτήκαμε, δηλαδή, να αναδείξουμε τις αιτίες της μέχρι τώρα στάσιμης κατάστασης και τις νοοτροπίες του είδους 'όχι σε όλα' που αυτή εξέθρεψε και, επιπλέον, να ανοίξουμε τη συζήτηση για ένα πανεπιστήμιο το οποίο θα πρέπει συνεχώς να μεταρρυθμίζεται προσαρμοζόμενο στις επιταγές της κοινωνίας της γνώσης, στην οποία έχουμε ήδη από πολλού εισέλθει, αλλά και στις εξελίξεις που δρομολογούνται στον δικό μας πια χώρο, τον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης [EXAE].

Αν από την όλη συζήτηση που διεξήχθη τους τελευταίους μήνες προέκυψε κάτι σημαντικό –εκτός βέβαια από τη συνειδητοποίηση της σημασίας της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για την 'εν γένει' πρόοδο της ελληνικής κοινωνίας–, αυτό είναι η για πρώτη φορά στη μεταπολιτευτική περίοδο παρέμβαση του συνόλου, σχεδόν, των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας και όχι μόνον των

* President of Columbia University, 1902.

συνδικαλιστικών τους μειοψηφιών, όπως συνέβαινε μέχρι τώρα. Οι πανεπιστημιακοί, με τον δικό τους τρόπο, ατομικά ή συλλογικά, περιέγραψαν και ανέλυσαν μια κατάσταση που επί τρεις δεκαετίες είχε παγιωθεί και είχε αποκόψει τα ελληνικά πανεπιστήμια από τις ευρύτερες εξελίξεις που συντελούνταν και στην κοινωνία και στη γνώση, με άλλα λόγια, μια κατάσταση που είχε μεταβάλει τα πανεπιστήμια σε αδρανείς και κλειστούς αυτοαναφερόμενους οργανισμούς. Στην ευρεία δημόσια συζήτηση που διεξήχθη αναδείχτηκαν ορισμένα από τα μεγάλα προβλήματα των ελληνικών πανεπιστημίων, όπως: υποχρηματοδότηση και έλλειψη διοικητικής αυτονομίας αλλά, συγχρόνως, φάνηκαν η καταστροφική επίδραση του κομματισμού των μειοψηφιών στις εσωτερικές λειτουργίες, η 'ασύλληπτη συναλλαγή' (Λ. Τσούκαλης) συνδικαλιστών φοιτητών, συνδικαλιστών καθηγητών και πρυτανικών αρχών, η ασυδοσία μειοψηφιών που οργανώνονται σε 'δίκτυα' (Α. Γκότοβος) και υποκαθίστανται στον ρόλο που είχε στο προηγούμενο καθεστώς του 5343/1932 η έδρα, με αποτέλεσμα να λειτουργούν αυτές και μόνες 'διανεμητικά' προς τα μέλη και τους φίλους τους, όχι μόνον των αξιωμάτων και των θέσεων ΔΕΠ αλλά και των προγραμμάτων που αργότερα άρχισε να χρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η υποκατάσταση αυτών των 'διανεμητικών συσπειρώσεων' (Ηλ. Κατσούλης) στη θέση του κατόχου της έδρας του προηγούμενου καθεστώτος όχι μόνον αύξησε τη δύναμη αυτών που στην αφάνεια τη διαχειρίζονταν (την προσωποποιημένη θέση της έδρας πήρε στο καθεστώς του 1268/1982 ο Τομέας που ήταν πιο περιορισμένος ως προς το γνωστικό αντικείμενο αλλά πολυπληθέστερος ως προς τον αριθμό των μελών και γι' αυτό απρόσωπος), αλλά και τους απάλλαξε από την ευθύνη πράξεων και παραλείψεων τους που στο προηγούμενο καθεστώς έφερε ο καθηγητής-φορέας της έδρας. Τη σημασία αυτού του καθεστώτος των προνομίων και για τα μέλη ΔΕΠ αλλά και για τους συνδικαλιστές φοιτητές, που εξέθρεψε ο 1268/1982, την αντιλαμβανόμαστε τώρα. Ο τρόπος και η ένταση των αντιδράσεων σε κάθε πρόταση μεταρρύθμισης του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου, αλλά και η άρνηση αποδοχής του αποτελέσματος μιας κοινοβουλευτικής διαδικασίας και η δήλωση από πρυτανικές αρχές, από την ΠΟΣΔΕΠ, από τα πολιτικά κόμματα της Αριστεράς -ΣΥΡΙΖΑ και ΚΚΕ- και εν μέρει από το ΠΑΣΟΚ ότι δεν θα εφαρμόσουν τον νέο νόμο-πλαίσιο και ότι θα τον καταστήσουν 'ανεργό', δείχνει όχι μόνον τα συμφέροντα που θίγονται, όχι μόνον τις νοοτροπίες που εξετράφησαν στη διάρκεια των δεκαετιών, αλλά και κάτι εξόχως σημαντικό και επικίνδυνο: ότι παρά τα 33 χρόνια ομαλού κοινοβουλευτικού βίου, ένα μέρος του πνευματικού και του πολιτικού κόσμου δεν έχει εσωτερικεύσει και δεν έχει αποδεχθεί τους κανόνες της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας αφού επιλεκτικά τους απορρίπτει όσο και όταν δεν το εξυπηρετούν. Η εικόνα μιας 'ταραγμένης σχέσης' με την κοινοβουλευτική δημοκρατία που δημιουργούνται στον ξένο παρατηρητή ή τον παλινοοσούντα Έλληνα τα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευ-

σης, διατηρείται και ζωηρεύει όταν θίγονται στενά προσωπικά και συλλογικά – και όχι πια ιδεολογικά, όπως συνέβαινε στο παρελθόν– συμφέροντα.

Οι εξελίξεις στο μέτωπο όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, οι τρόποι διεκδίκησης θεμιτών αιτημάτων, προ πάντων όμως αθέμιτων ‘κεκτημένων’, η ένταξη των συγκρούσεων (π.χ. έξι εβδομάδες απεργίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, απεργίες χωρίς αρχή και τέλος, καταλήψεις, αποχές και ό,τι άλλο στα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ) αλλά και άρνηση ανάληψης της ευθύνης και των συνεπειών αυτών των κινητοποιήσεων (π.χ., άρνηση αναπλήρωσης των χαμένων ωρών διδασκαλίας στα σχολεία αλλά διεκδίκηση της πληρωμής τους· απαίτηση των φοιτητών να αναγνωριστούν τα εξάμηνα παρά τις καταλήψεις· διπλές εξεταστικές περιόδοι σε ύλη που δεν έχει διδαχθεί· αποχή, όχι απεργία, των καθηγητών και εξακολουθητική πληρωμή μη δεδουλευμένων κ.λπ., κ.λπ.) με άλλα λόγια μια δεδομένη κατάσταση ‘άνομη’ συμπεριφοράς από την πλευρά της εκπαιδευτικής κοινότητας και ‘επιτρεπτικής’ στάσης από την πλευρά της πολιτείας, συνθέτουν την εικόνα μιας κοινωνίας σε διαρκή σύγκρουση και κρίση. Αυτά τα φαινόμενα, αλλά και άλλα πολλά, π.χ., η ευτελής όσο και προκλητική ηλεκτρονική δημοσιογραφία, που εμποδίζουν την Ελλάδα να βρει τον βηματισμό της και την περιθωριοποιούν ακόμη και μεταξύ των 25 και 27 χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργούν πεδίο έρευνας λαμπρόν για το σύνολο των Κοινωνικών Επιστημών, ιδιαίτερα της –φρευ– τόσο υπολειπόμενης (στο ερευνητικό βέβαια πεδίο) ελληνικής Πολιτικής Επιστήμης. Οι συντελεστές της Επιθεώρησης *Επιστήμη και Κοινωνία* επιδιώκουν, με τα αφιερώματα και τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν, να συμβάλουν στην έρευνα και την ανάλυση φαινομένων που ακόμη δεν έχει γίνει δυνατόν να αναδειχθούν κατάλληλα και ανάλογα να κατανοηθούν.

Ηλίας Κατσούλης

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΣΤΗΡΙΟΥ

Η εκτύπωση αυτού του τεύχους του περιοδικού μας βρισκόταν στη διαδικασία της ολοκλήρωσης όταν ανακοινώθηκαν οι ποινές που επέβαλε το δικαστήριο στους 10 από τους 13 κατηγορούμενους στη δίκη του Παντείου Πανεπιστημίου. Μια δίκη που χωρίς υπερβολή μπορεί να χαρακτηριστεί ως ‘η δίκη της δεκαετίας’ όχι μόνο για την πολύμηνη διάρκειά της, όχι μόνο για τις εξαντλητικές ποινές που επέβαλε, αλλά και για το πλήθος των μηνυμάτων που εξέπεμψε.

Τις ανακοινώσεις των ποινών διαδέχτηκαν από τη μια μεριά θλίψη και προβληματισμός για την αυστηρότητα που ξαφνικά επέδειξε η δικαιοσύνη και από την άλλη ικανοποίηση αφού, έτσι ισχυρίστηκαν ορισμένοι, επιτέλους ο νόμος βρίσκει εφαρμογή και όταν τα ‘λευκά κολλάρα’ παρανομούν. Μια τρίτη αντίδραση, επίσης, εκδηλώθηκε από μία μερίδα πανεπιστημιακών, οι οποίοι δεν έ-

κρυψαν ότι επιχαίρουν, δήλωσαν μάλιστα ότι θεωρούν τις ποινές αυτές 'επιεικείς'.

Το 'Βαθύ Πάντειο', το οποίο τα τελευταία τουλάχιστον 10 χρόνια βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, δεν προέκυψε έτσι ξαφνικά, αλλά χρειάστηκε χρόνια για να οργανωθεί και στη δημιουργία του συμμετείχαν αποφασιστικά πολλοί από αυτούς που τώρα επιχαίρουν. Θα χρειαστεί χρόνος για να αναδειχτεί και να εξουδετερωθεί ολόκληρο το 'βαθύ Πάντειο', όπως και θα χρειαστεί χρόνος για να επουλωθούν οι πληγές που δημιούργησε. Προϋπόθεση για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο είναι να βγει όλη η αλήθεια στην επιφάνεια και να ερευνηθούν χώροι που μέχρι τώρα δεν ερευνήθηκαν.

H.K.